Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Victoria Porcheti aduersus impios Hebr[a]eos

Porchetus <Salvaticus>

Parrhisijs, 1520

Caput. i.

urn:nbn:de:bsz:31-3072

Visual Library

¶ Incipit ſecūda pars. Capitulum primū ī quo probatur: ꝙ Meſſias eſt Deus. Et ꝙ ipſe ſolus et nullus alius niſi Deus vocatus eſt nomie: qd̄ eſt ſuper omne nomen. Ad phil.ij.b.ſ. nomie Dei Tetragramaton.i.quatuor literarum.

PRimo oſtendendū eſt: ꝙ Meſſias ſit Deus p nomen Tetragramaton.i.quatuor literaꝝ. Et primitus īducēdū eſt id qd̄ per Hieremiā a dn̄o dictū eſt de Meſſia. Hiere.23.b. Ecce dies veniēt dicit dominus: ⁊ ſuſcitabo vl̄ erigā Dauid germen iuſtū. Regnabit rex / ⁊ intelliget / ⁊ faciet iudicium ⁊ iuſtitiam in terra. In diebus eius ſaluabitur Juhuda: ⁊ Iſrael habitabit ad fiduciā. Et hoc nomen eius quo vocabūt eū Johouah.i.Deus / iuſtus noſter. Hec interpretatus Jonatas filius Oziel ait. Ecce dies venient dicit domin⁹: ⁊ ſtatuam Dauid Meſſiam iuſtū.⁊c. Et iſtd̄ nomē eius ꝙ ipſi dicēt ei.⁊c. ¶ Uex qm̄ Judaica falſitas nūq̄ vacat nūq̄ eſt a falſitatib⁹ ocioſa. Dicūt ꝙ in ſupradictis Hieremie verbis: nō eſt ibi vocabūt: ſ; vocabit. Et ideo vt aiunt ſenſus verborū eſt. Et hoc eſt nomen illi⁹ qui vocabit eū.i. Meſſiam dn̄s iuſt⁹ nr̄. Targū vero docet eos eſſe falſiloquos ī eo qd̄ dicit. Uedē / Semeh.i. Et h̄ nomen eius. Dibun: ꝙ ipſi Qaranleh / appellabunt ei. Adde etiam ꝙ hoc idē.lxx. ⁊ omnes alij fecerunt interpretes. Eorum quoq; falſitatem refutat non modicum qd̄ ſcriptum eſt Hiere.33.e. Ecce dies venientes ait dominus: ⁊ ſtatuam verbuz bonum qd̄ locutus ſum ſuper domum Iſrael: ⁊ ſuper domuz Juda. In diebus illis / ⁊ in tempore illo germinare faciaz Dauidi germen iuſtitie: ⁊ regnabit rex / ⁊ intelliget: ⁊ faciet iudiciū / ⁊ iuſtitiā ī tra. In dieb⁹ illis ſaluabit Juhuda ⁊ Hieruſalē habitabit ad fiduciā. Et iſte q̄ vocabit eā Johouas ſupple ē vel Jod / He / Uau / He / iuſt⁹ nr̄. Dixit Targū. In diebus illis: ⁊ in tempore illo. Statuam Dauidi Meſſiam iuſtum.⁊c. Et hoc nomen eius ꝙ ipſi dicent vel vocabunt ei. Nota ꝙ cum verba predicta: vt per Targū oſtendit dicta ſint de Meſſia. De ipſo oportebit intelligi: qd̄ ibi dictuz ē. Et iſte q̄ vocabit eam. Jod / He / Uau / He / iuſtus noſter. Maxime cum hic quoq; dicat Targū: ſicut ſuperius: ⁊ hoc nomen eius ꝙ ipſi dicent ei. ¶ Si vero queratur cui referendum eſt hoc pronomen eam: vbi dictum eſt. Et iſte qui vocabit eam. Dici poteſt ꝙ ad gentez Judaicaz: cui Meſſias primitus miſſus eſt. Juxta illud Iſa.41.g. Primus ad Sion. Ecce ecce ad eos: et Hieroſolime annunciationem dabo. Glo. Rabi Selomo. Dixit Jonatan. Sermones vel verba conſolationis que prophetauerunt prophete antiquitus ad Sion: ecce venerunt. Et propter iſtā Targuz.i.tranſlationez tota iſta materia loquitur de Meſſia.⁊c. Hucuſq; Rabi Selomo. Deinde dicendum eſt: ꝙ referendū ſit ad multitudinē gentium. Qd̄ quidē inde oſtēdit vbi in Iſa.lv.b. Meſſie dicitur. Ecce gentem quā nō cognoſcis vocabis: ⁊ gētes q̄ nō cognouerūt te ad te currēt ꝓpter dn̄m deum tuum: ⁊ propter ſanctuz Iſrael q: glorificauit te. ¶ Illud autem ꝙ ipſi falſo punctando nitunt corrūpere Hiere.23.b. De יקראו Jiqreu nāq; ꝙ ē vocabūt volūt facere יקרא Jiqra ꝙ eſt vocabit: oſtendit eos eſſe falſarios id qd̄ legitur in Eka Rabeti.i.gloſa.ſuper planctuz Hiere. Trenorum.i.e. vbi dicitur. Quia elongat⁹ eſt a me conſolator conuerſor anime mee. Qd̄ nomen Meſſie. Rabi Abba dixit. יהוה ideſt Jod He: Uau: He. Dn̄s Deus eſt nomē eius. ſicut dictuz ē Hiere.23.b. Et hoc eſt nomen quod vocabunt eum. Jod: He: Uau: He: iuſtus noſter.

¶ Dixit quippe Rabi Leui. Bona vel beata ciuitas: cuius nomen ſicut nomen regis ſui: ſicut ſcriptuz eſt Ezechiel. vltimo. Et nomē ciuitatis ex die illa. Dn̄s ibi. Et nomē regis ſui: ſicut nomē dei ſui. ſicut dictum eſt Hiere.23.b.⁊c. Et hoc eſt nomen qd̄ vocabunt ei dominus iuſtus noſter. Hec traditio. ¶ Cuz autē ſuperius ſit probatum Meſſiam eſſe nomē dei quatuor literarū qd̄ grece dicitur Tetragramaton. Aliud relatione dignū: ⁊ partim ad probandum Meſſiam vocari ſepedicto nomine dei: hoc eſt quatuor literarum efficaciſſimum. habetur in Medras Tihillim ſuper p̄s.20. Uictori vel eternali p̄s. Dauid. Domine ī virtute tua letabitur rex: ⁊ in ſaluatione tua quaz vehementer exultabit. Hoc eſt ac ſi dixerit ſcriptura Iſa.ix.c. Et erit in die illa radix Jiſſai: qui erit ſtans ad ſignum populorum. Dixit Rabi Hanina. Non eſt rex Meſſias venturus: niſi ad dandum precepta gentibus. Quemadmoduz ſunt Succa.i.caſula ⁊ Lulab.i.ramus Tetefillim.i.philacteria. Iſrael autem erunt adiſcentes legem a deo ſancto ⁊ benedicto. ſicut dictū ē Iſa.liiij.f. Et omnes filij tui erunt docti a domino. Et quare: Idcirco dictum eſt Iſa.xi. Ad eū gentes ſtudebūt Rabi Hanina. in nomie Rabi Aba dixit. Quid eſt ꝙ ſtatim ſequitur Iſa.xi.f. Et erit Menuhato.i.requies eius Kabod honor vl̄ gloria: Quia ipſe Deus ſanctus ⁊ benedictus erit tribuens regi Meſſie. de gloria vel honore ſuperno. Et hoc eſt. Domine in virtute tua letabitur rex. Alia expoſitio. Domine in virtute tua letabitur rex. Dixit Rabi Nahman. Quis eſt iſte rex glorie: Dominus exercituum ipſe eſt rex glorie. Sela.i.in ſempiternum vel iugiter. Dixerunt vel ſanxerūt magiſtri noſtri. Rex carnis ⁊ ſanguinis nullus induitur corona ipſius. Deus vero ſanct⁹ ⁊ benedictus erit donans eam regi Meſſie. ſicut dictum eſt p̄s.20.b. Pones capiti eius coronaz: Paz id eſt coronam auream cum lapidibus precioſis. Rex carnis ⁊ ſanguinis nullus induitur purpura eius. Et que eſt: Confeſſio vel auctoritas / vel reuerentia / vel laus: ⁊ decor. ſicut dictuz eſt p̄s.ciij.a. Confeſſionem et decorem induiſti. Et de rege Meſſia ſcriptum eſt p̄s.20.c. Magna gloria eius in ſaluatione tua. Laudem vel con

Chriſtus eſt Deus, q[uia] ei attribuit[ur]

feſſionem / vel auctoritatem / vel reuerentiam ⁊
decorem pones vel coequabis ſuper eum. Rex
carnis ⁊ ſanguinis. Nullus de ſubditis ſuis vo-
catur Ceſar Auguſtus. Si autem aliquis voca-
tus fuerit nomine ſuo: interficiunt eum: eo ꝙ vo
catus ſit nomine ſuo eius. Deus aūt ſāctus ⁊ be-
nedictus vocauit Moiſen nomine. ſicut dictum
eſt Exo. vij. a. Vide dedi te Elohim Pharaoni.
Et ſic Iſrael. ſic̄ dictū eſt ps. 81. g. Ego dixi Elo-
him vos. Et eſt vocās regē Meſſiaꝫ nomie ſuo.
Et qd̄ ē nomē eiꝰ: Iohouah: vel Iod / He / Vau /
He / nomen eius. ſicut dictū ē Exo. xv. a. Domi-
nus vir pugne. Iod / He / Vau / He / nomen ipſiꝰ.
Et de rege Meſſia ſcriptuꝫ ē. Hiere. 23. c. Et hoc
nomen eiꝰ quo vocabūt eū / vel quo appellabunt
eū. Iod / He / Vau / He / iuſtus noſter. Hieruſaleꝫ
quoqꝫ vocata eſt noīe eiꝰ. ſicut dictū eſt Eze. vlti
mo. g. Et nomen ciuitatis ex die illa dn̄s ibi. Di-
xit Rabi Leui. Felix ciuitas cuius nomē ſicut no
men regis eiꝰ: ⁊ nomē regis eiꝰ ſicut nomē dei ſui.
Hoc ē ac ſi dixerit ſcriptura. Mich. v. b. Et ſtabit
Meſſias. ſ. ⁊ paſcet in virtute domini: in nobilita
te vel excellentia nominis domini dei ſui. Hucuſ
qꝫ traditio. ¶ Si nullus igitur niſi Deꝰ vocatur
nomie dei Tetragramaton id eſt quatuor litera-
rum: qd̄ non cōuenit niſi deo: ⁊ Meſſias ab ipſo
deo eſt vocatus hoc nomine: vt poſtēſū ē. Meſ-
ſiam eē deū: quibus rationū ꝯſequentias non la-
tent / manifeſtū eſt. Deum quippe falſo / vel nō ſe-
cūdū veritatem vocaſſe / vel eū vocari mandaſſe
hoc nomen nefas eſt etiam ſomniare. ¶ Dicit
eni Thomas de Aquino in libro cōtra gentiles
libro. 4. ca. 7. Vbi ipſe reprobat opiniones Ar-
rianas de filio dei. Et Hie. 43. dicitur Suſcitabo
germen iuſtum. Et poſtea ſubditur. Et hoc eſt no
men qd̄ vocabūt eū dominus iuſtus noſter. Vbi i
Hebreo habetur nomē Tetragramaton. Qd̄ de
ſolo deo certum eſt dici. Ex quibꝰ apparet ꝙ filiꝰ
dei eſt verus Deꝰ. Hucuſqꝫ Thomas. ¶ Porro
hanc concluſionē quēadmodū ⁊ omneꝫ pene ve
ritatem: Iudaica falſitas nititur irritare: dicēdo
ꝙ non ſolum Meſſias: ſꝫ etiaꝫ Moiſes / ⁊ Iſrael
⁊ Hieruſalem: vocātur nomie dei: vt paulo ſupe-
rius. §. Aliud dictū eſt. Nec tamē ob hoc in veri-
tate dicūtur / vel credūtur ab aliquo ſani capitis
eſſe dij. Quibus reſpondeo / qd̄ non videntur at-
tendere velle tantū cupiunt fallere. Sed ſicut pa
tet in preallegato. §. nec Moiſes: nec Iſrael / ſunt
vocati nomine quatuor literarū quo vocatur De
us ⁊ Chriſtus. Et ſub illa forma nuſꝙ vel vnꝙ ali
quid: vel aliquis alius: vt patet in ſacra ſcriptura
legentibus. Sed quodam alio nomie qd̄ dr̄ Elo-
him: qd̄ non ſolum ad Moiſen: ⁊ ceteros Iſraeli-
tas: ſed etiam ad demones ⁊ idola ſepius reperit̄
extenſum. De primo. ps. 95. b. Oēs enim dij po-
pulorum demones vel idola. De ſecūdo Geñ. 35.
b. Et dixit Iacob domui ſue ⁊ omnibus q̄ erant
cū eo. Auferte deos alienos qui ſunt in medio ve
ſtri. Innumera quoqꝫ his ſimilia inuenies in ve
teri teſtamento. ¶ Ad reliquum vero qd̄ dixit

Rabi Iuhuda. videlicet ꝙ Hieruſalem vocatur
ſepe dicto nomie dei quatuor literarū ſicut Meſ-
ſias. Reſpondeo hoc eſſe falſum ſimpliciter. Lon
ge quippe aliter dicitur de Meſſia ꝙ de Hieruſa
lem. Cuꝫ eni dicitur de Meſſia: dicit̄ de ipſo cum
Toar. i. cum adiectiuo nomine qd̄ eſt zadiq. i. iu-
ſtus: vt ſupra dictum ē. eo modo ⁊ forma quo di-
citur frequēter in ſcriptura de deo. Sicut in ps.
cxxviij. Deus iuſtus cecidit vincula impiorum.
Item Treñ. 1. e. Iuſtus eſt dominus: qꝛ os eiꝰ a-
marificaui. Et hic modus loquēdi eſt eius q̄ vult
dare intelligi veritatem ⁊ q̄litatē cuiuſcūqꝫ rei ⁊
quidditatē eius. i. res illa quid ſit. Nomina quip-
pe vt dicit lex Romana debēt eē ꝯſona rebꝰ. Cū
aūt dicit̄ de Hieruſalem ſuperna non dicitur cuꝫ
Toar. i. cū adiectiuo: ſed cū hoc aduerbio Sam-
ma. i. ibi: qd̄ ſignificat locū. Per hoc volens oſtē
dere ac dare intelligi: non quidē ipſam eſſe deuꝫ:
ſed deū eſſe in ea. Ac ſic ē nomen conſonum rei.
Taliſqꝫ modꝰ loquendi atqꝫ vocandi eſt apd̄ il-
los qui filios ſuos vocant: Deus dedit: vel Deus
ſaluet eum: vel Deus nobiſcum: ⁊ cetera multa
huiuſmodi. Nullus autem eſt tam vehementer
inſipiens q̄ cū Toar. i. cū adiectiuo vocet filium
ſuum: deū iuſtū vel deū ſanctū ⁊ huiuſmodi. Per
pendit q̄ppe ꝙ per hūc modū diceret filiū ſuū eē
deū ꝙ nimis impium eſſet. Cū ergo Deꝰ hoc no-
mine Meſſiā vocauerit nomine ſuo qd̄ nulli con
uenit niſi deo: ac ſic eū vocanduꝫ eſſe decreuerit:
vt probatū ē: deum eſſe Meſſiam / conſequens ē.
Alioquin cum nomina debeāt eſſe conſona atqꝫ
concordare rebꝰ: vt predictū eſt: falſo vocaſſet e-
um nomine illo: ⁊ vocari mandaſſet quidem: qd̄
de deo ſentire nephādiſſimū eſt. ¶ Adniaduer-
tens aūt quidā Rabi ſupradicte euidētiam falſita
tis: ad alia ſe contulit que habētur in libro Baba
Bathra: in Pereq. i. diſtinctione q̄ incipit Hāmo
kar. Ethaçeſira. b. Dixit Rabi Ionatan. tres vo-
cati ſunt nomine dei ſancti ⁊ benedicti: ⁊ hij ſunt
Iuſti: Meſſias ⁊ Hieruſalem. Iuſti ſic dicuntur.
Hoc eſt. Sicut dicitur Deꝰ iuſtus ipſi dicūt̄ iuſti
ac ſic vocātur nomine dei. ſicut ſcriptū eſt Hiere.
23. b. Et hoc nomē eius quo vocabūt eū dominꝰ
iuſtus noſter. Vel Iod / He / Vau / He / iuſtus nr̄.
Hieruſaleꝫ vocata ē noīe dei. ſicut ſcriptū ē Eze.
vlt. g. Et nomē ciuitatis ex die illa: dn̄s: vl̄ Iod /
He / Vau / He / Samma. i. ibi. Non legas Sāma.
i. ibi: ſed Semah. i. nomē eius. Ecce iſte Rabi vt
poſſit extiguere lumē diuitatꝫ Meſſie q̄uo ſacre
ſcp̄ture iubet falſificare ſcp̄turā vl̄ lecturā. Tāta
ē aūt huiꝰ īpudētia flitatis: ꝙ Iudei ſibi ī h̄ renu
unt obedire. ¶ Cūqꝫ iā nō habeāt vltiꝰ q̄ erūpāt
īſtar vulpiū ad cauernā de q̄ expulſi ſūt: fugiūt ite
rato: dicētes ꝙ nō ſolꝰ Meſſias vocat̄ ſepedicto
dei noīe q̄tuor lr̄aꝝ: ſꝫ alia mlt̄a: q̄ tn̄ pp h̄ nō re-
putāt̄ dij / nec ſūt / neqꝫ dicūt̄. ¶ De his v̄o vnuꝫ
eſt: vt aiunt. Hieruſalem. de qua iam dictum eſt
¶ Scd̄m locus de quo dictum eſt Geñ. 22. e. Et
vocauit Abrahā nomen loci: dn̄s videt. vel do
minus videbit. ¶ Tertium altare qd̄ edificaui

Solutio

Obiectio, vel Moſes & alij Dij appellati ſunt

Solutio

Obiectio

obiectio

Solutio

Obiectio
יהוה
Deus videt
patet quod et alijs etiam hoc attribuitur nomen יהוה

Moiſes Exo.17.g. Et edificauit Moiſes altare
et vocauit nomē eiꝰ dñs vel Adonai ſignū meū
¶ Quartū altare Gedeonis / Judicum. vi. d. Et
edificauit ibi Gedeon altare dño: ⁊ vocauit eum
Adonai pax. ¶ Ex omibus iſtis nitūtur Judei
aſtruere ꝙ nō ſolus Meſſias vocatus ſit nomine
dei. iiij. literaꝝ. ſ. Jod / He / Uau / He. De quo ſcri
ptum eſt Exo. vj. a. Et locutus eſt Deus ad Moſ
ſe: ⁊ dixit ad eum. Ego Adonai: ⁊ apparui Abra
he / Jſaac / et Jacob in Deo Sadai. i. omnipotē
te: et nomē meū Adonai: vel Jod / He / Uau / He
non notificaui eis. Glo. Ra. Se. Non notificaui
eis in proprietate. ſ. veraci q̄ ineſt mihi. ¶ Si di
ligenter paulo antedictā reſpōſionem cōſideres
per illam potes habere ſufficiens ad iſta vniuer
ſa reſponſum. Glorioſius tñ ac melius reputabi
tur: ſi quaſi proprio eorū pugione de ipſorū ma=
nibus violenter erepto: falſitatis ſue nequitias
valeas iugulare. ¶ Arripe igitur contra primū
id qđ a Rabi Selomo ſup finē Ezechiel ꝓphete
taliter ſcriptum eſt. Et nomē ciuitatis ex die illa
Adonai Samma: dñs ibi. Glo. Ra. Se. Tranſ=
tulit hic Jonatan / ⁊ ait. Et nomen ciuitatis ex=
ponēt a die quo poſuit vel deſcendere fecit dñs
Sekinatek. i. diuinitatē ſuā ibi. Dicit rabi Selo
mo: quaſi dicat. Non vocaꝛ vel non diceꝛ ei no=
men niſi nomen primū qđ fuit ei ex die quo liga=
uit Abraham / Jſaac / filium ſuum: nomē quo vo
cauit eam. Jre. i. videbit. Et ipſa vocatur Salē
Ecce Hieruſalē nō eſt vocata / nec vocabiꝛ vnq̄
noīe dei quatuor literarū. ¶ Ad idē quoqꝫ facit
qđ legiꝛ in Medras Tihillim ſup ps. lxxv. a. Et
fuit in Salem tabernaculū eius. Tu es inueniēs
ꝙ domus ſanctuarij vocata eſt Salē: ſicut dictū
eſt Geñ. xiiij. f. Melqicedeq rex Salem: ⁊ ipe eſt
Sem filius Noe: ſicut dictum eſt Geneſis. xiiij.
f. Et ipſe ſacerdos deo altiſſimo. Et rurſum ſcri=
ptum eſt Geneſis nono. d. Dilatet Deus Jafet
et habitet in tabernaculis Sem. Habitauit eniꝫ
deus. ſ. i tabernaculo eius in quo miniſtrabat ei.
Ecce hic eſt Sem. Abrahā vero vocauit domū
ſanctuarij Jre. i. videt vel videbit. Quid eſt dñs
videat? Dixit Abrahaꝫ. Dñe ſeculi. Sit dies iſte
memorabilis corā te. Habeo eni ꝙ poſſem tibi
reſpondere / videlicet. Heri vel nuper dixiſti mi=
hi. Geñ. 21. c. Qr in Jſaac vocabiꝛ tibi Semen
Et nūc tu es dicēs. Geñ. xxij. a. Accipe q̄ſo filiū
tuū. Cū ergo venerint filij mei ad iſtam ſenten=
tiam vel ad mōtem iſtū recordare eis diem iſtā:
et leua eis faciem. Dixit deus ſanctꝰ ⁊ benedictꝰ
Quō g̊ ero vocās ipſum locū. ſ. Hieruſalē. Si vo
cauero eū ſicut ille qui dixit Salem: ego ero caſ
ſans nomen iuſti. Et ſi vocauero ipſum Jre. Ero
caſſans verba Abrahe amici mei. q̇ vocauit ip=
ſum Jre. i. videat. Quid egit ergo Deus ſcꝫ ⁊ be=
nedictus. Miſcuit ea: quibus ambo vocauerunt
locū illū: et vocauit ipſum Hieruſalem. Huc vſ=
qꝫ Medras. Et per ipſam pōt reſponderi ad ob=
iecta / primo atqꝫ ſecundo. ¶ Specialiter au=
tem pōt ad ſecūdū haberi reſponſio ꝑ Targum
id eſt per tranſlationem Caldaicam que ſic ait
ſuper illud. Et vocauit Abraham nomen illius
loci: dominus videat. Interpretatus eſt hoc An
qaloç / dicens. Et coluit atqꝫ orauit Abrahā ibi
in loco illo / ⁊ ait corā domino. Hic erūt colen=
tes vel futentes generationes. Ecce habes ſcōꝫ
iſtā Targum ꝙ Abrahā nequaq̄ vocauit nomē
loci illius nomine dñi. ¶ Ad tertiū igiꝛ reſpōdē
dū: primo ꝑ Targum illiꝰ. Exo. 17. g. Et edifica
uit Moiſes altare: ⁊ vocauit nomē eius dominꝰ
ſignum meum: idem in Targum. Et edificauit
Moiſes ſeruiuit vel coluit ſuper illud corā do
mino: qui fecit ei ſigna. ¶ Ad hoc idem indu=
catur qđ in libro Mekilta taliter ſcriptum eſt.
Et edificauit moiſes altare: et vocauit nomē eiꝰ
dñs ſignū meū. Dixit Rabi Eleazar / Hamaqom
id locꝰ ē deꝰ vocauit illū Niçi. i. ſignū meū. ¶ No
ta ꝙ nihil eſt efficatiꝰ q̄ hoc quod dicit iſte Ra=
bi apud eos ad cōfutandū eos q̄ ꝑdicta altaria ⁊
alia q̄ dicta ſunt / volunt in predicto dei noīe qđ
eſt ſup oē aliud eiꝰ nomē inuoluere cum Meſſia. ⁊
ſi ſit q̄ intelligat modus quo iſte Rabi pūctat li=
teram hanc: pōt eſſe ad alia vniuerſa reſponſio.
¶ Uerūtamen ad quartū pōt adhuc reſponderi
per Targum: ſup illud qđ iam dictū eſt de libro
Judicū. vj. d. Et edificauit ibi Gedeō altare dño:
et vocauit illud / dñs Salom. i. pacē. Idē in Tar
gum. Et edificauit Gedeon ibi altare domino et
ſeruiuit ſup eo. i. ſacrificauit corā domino q̄ fe=
cit ei pacē. ¶ Itē in prologo expoſitions Eka
Rabeti. i. planctus. Hiere. Dixit Rabi Haia. Jl=
licitū ē hoī īterogare ꝑrimū vl amicū ſuū. i loco
īmundo. i. quando ꝑſoluit q̄ natura requirit: non
eſt tunc ſalutādus nec reqrēdꝰ quō eſt ſibi: ⁊ vtrū
habeat pacem. Et vnde probatio. Ex eo ꝙ ſcri=
ptum eſt Judō. vj. e. Et edificauit ibi Gedeon alta
re dño: ⁊ vocauit illud dñs Salom. i. pacem. Si
altare ꝙ neqꝫ comedit / neqꝫ bibit / neqꝫ odorat
neqꝫ loquiꝛ: neqꝫ fuit edificatū niſi ad ꝓpician=
dū Jſraeli: vocatum eſt Salom. i. pax. q̄to ma=
gis ille q̄ diligit pacem et ꝑmittit pacē inter Jſ=
rael et patrē eorum q̄ eſt in celis. ¶ Legiꝛ enim
in ꝓhemio Eka Rabeti. i. planctus Hiere. Ra=
bi Joce. Galileus dicit. Etiā nomē Meſſie vo=
catum eſt Salom. i. pax: ſicut dictū eſt Jſa. 9. Pa
ter eternus vel eternitatis / princeps / pax. Si ſit
qui hec q̄ dicta ſunt diligēter ac prudenter ꝯſide
ret: nulla iam reſtat Judeis ſupradicte nr̄e impu
gnatio veritatis: nec ſue vlterius latibulū falſita
tis. ¶ Adhuc nihilominus mōſtrabiꝛ efficaciter
ꝙ Meſſias vere ſit deus. ex eo qđ ſcriptū eſt Jſa.
28. b. Jn die illo erit dñs exercituū ad diadema
gaudij vel honoris vel decoris: ⁊ ad ſertū orna=
tus vel exultationis reſiduo populi ſui. Tranſtu
lit vel interpretatus eſt hoc Jonatas filiꝰ Ozi=
el ſic. Jn tempore illo erit Meſſias dñi exercitu
um ad diadema gaudij / ⁊ ad ſertuꝫ exultationis
vel laudis reſiduo populi ſui. ¶ Attende lector
et diligenter ꝯſidera / ꝙ vbi Jſaias poſuit Jod /
He / Uau / He. Hoc eſt nomē dei / iſtarū quatuor

BLB Badiſche Landesbibliothek Karlsruhe

literaꝝ:qͦ a Grecis dr̃ Tetragramatõ.Et loco
cuius Iudei ſub tribus ſillabis dicunt Adonai:
poſuit interp̃s iſte:cum hoc de Hebraico in Cal
daicum iam ante aduẽtum dñi noſtri Ieſu Chri
ſti tranſtulit.Maſſiah.i.Meſſiã. Mte aũt ſancti
tatis/q̃teq; auctoritatis ſit ipſe ⁊ tranſlatio ſua
apud Iudeos.inuenies in prima parte hui⁹ libri
capitulo.xiij.§.Deniq; Hillel:vbi de Hillel docto
re ſuo mentio facta eſt.Qm̃ igit̃ vbi ꝓpheta po=
ſuit in premiſſa auctoritate deũ interpres iſte cui
nephas eſt apud eos cõtradicere.Poſuit Meſſiã
euidenter oſtendit.apud euʒ ⁊ apud Hillel ma=
giſtrũ ſuum:nec nõ et apud oẽs alios illius tẽpo
ris:Meſſiã eſſe deũ.Nõ eſt enim veriſimile ꝙ ta=
lem tranſlationẽ alias aliquatenus admiſiſſent.
¶Hinc reducendũ eſt quicq̃d premiſſum eſt ĩ ra
tionis ordinẽ atq; dicendũ.Cũ glorioſius nomẽ
dei de cũctis nominib⁹:videlicet:Iohouah:vel
Iod/He/Uau/He.vel nomen quatuor literarũ
qͦ pro ſui dignitate nullus preſumit Iude⁹ ſuis
antedictis quatuor literis noĩare.Sed dicũt lo=
co ipſi⁹ Adonai:vt ſupra dictũ eſt.Si iſtõ inq̃ tã
glorioſum nomen ſoli deo ꝯuenit tanq̃ ſibi ꝓpri
um et vnicũ:ita ꝙ in ſignificatione ipſius crea=
tura nulla p̃ticipat neq; cõicat creatori:vt a Ra=
bi Moſſe/Ben/Maimõ:infra dicet̃.Et iſtud idẽ
nomen eſt nomẽ Meſſie:vt teſte Hieremia ĩ pre
miſſis verbis a deo dictũ eſt/Meſſiã eſſe verum
deũ apͦ oẽs illos qui rerum ꝯſequẽtiã nouerint
manifeſtum eſt.¶Itẽ in Bereſſit/Meçara.i.in
expoſitione abbreuiata ſuper Geñ.Non recedet
ſceptrum de Iuda:⁊ legiſlator de medio pedis
eius.Hi ſunt ſedẽtes Iabeç:docẽtes Halakoth.
id eſt ſententias in çanhedrin magna/q̃ eſt ſe=
dẽs in Liſcath Hagaçith.i.in camera vel ꝯſiſto
rio dolato ĩ parte Iude/De q̃bus dictũ eſt p̃mo
Paralip.ij.g.Et familie ſcribarum ſedẽtes Ia=
beç.⁊c.Donec veniat Silo.Q: future ſunt gẽ=
tes ſeculi:vt deferãt munus Meſſie vel Chriſto
filio Dauid:ſicut dictum eſt Iſa.18.f.in tempore
illo deferet̃ munus domino exercituum.Huc vſ=
q; Bereſſit.¶Iſaias.viij.d.Dñs exercituũ ipſũ
ſanctificate.Et ipſe pauor veſter.⁊ ipſe terror ve
ſter.Et erit ad ſanctificationẽ vel p̃parationem
et ad lapidẽ offenſionis ⁊ ad petram ruine dua=
bus domibus Iſrael:in laqueum ⁊ illaqueamen
tum habitatori Hieruſalẽ.Et offendẽt in eis mł
ti:⁊ cadent et contereutur ⁊ illaqueabũtur et ca=
piẽtur.Liga teſtificationẽ:ſigilla legẽ ĩ doctis
meis:et expectabo dñm occultantẽ faciẽ ſuam a
domo vel familia Iacob:⁊ ſperabo in eũ.¶In
maçechta çanhedrin in Pereq:ahad:dine:me=
monoth.e.Filij Rabi Haia erant ſedentes corã
Rabi ĩ cõuiuio ⁊ nihil dicebãt ei.Dixit ergo qui=
buſdam:fortificate vinũ iſtis:⁊ ſic loquẽtur.Q:
cũ factũ fuiſſet dixerunt.Nõ veniet filius Dauid
id eſt Meſſias:donec finiãt̃ vel deleãtur due do
mus patrum de Iſrael.Et iſte ſunt caput capti=
uitatis Babilonis:et Nazi.i.princeps qui eſt de
terra Iſrael:ſicut dictum eſt.Et erit ad ſanctifi=
cationẽ ⁊ ad lapidẽ offenſionis ⁊ ad petram vel
rupẽ ruine:duabus domib⁹ Iſrael.⁊c.Dixit Ra=
binue.ſ.qui fecerat vinum dari pueris vt ſecreta
patris ſui atq; myſteria reuelarent.Filioli:ſpi=
ne eſtis vos mihi in oculis meis.Huc vſq; predi
cta traditio.¶Notãdum aũt ꝙ.v.tam nobis q̃
Iudeis ĩ ea vtiliter valde/ꝯſiderari poſſunt.Pri
muʒ:ꝙ premiſſa Iſaie verba.ſ.dñm exercituum
ipſum ſanctificate.De Meſſia.i.de Chriſto queʒ
Iudei ac ſcripture ipſorum filium Dauid vocant
ĩtelligẽda ſunt.Et ſimiliter Rabi Selomo:hoc
in loco ponit ſaluator Iſrael.Habet̃ enim infra
capitulo.xij.ꝙ Meſſias eſt ſaluator Iſrael.Se=
cundũ:qͦ factuʒ Meſſie erat apud antiquos pa
tres myſteriũ atq; ſecretũ maximum.Qͦ tanq̃
theſaurũ hereditarium quilibet filijs ſuis celan=
dũ cuſtodiẽdũq; tradebat:vt patet in predictis
iuuenib⁹ a quib⁹ extorqueri nõ potuit:donec in
eis regnauit ebrietas.Tertiũ/Meſſiaʒ eſſe deũ
et dñm exercituum apud eos q̃ rerũ verborũq;
cõſequẽtiam nõ ignorãt.¶Quartũ/Meſſiã fu=
turum fuiſſe Iudeis ſuis exigẽtib⁹ culpis:lapidẽ
offenſionis ⁊ rupẽ deſtructionis.Quĩtum:ꝙ xp̃i
cognitio non erat dãda Iudeis ĩcredulis.¶Li
cet aũt predictis rationib⁹ ſatis ꝓbatũſit Meſ=
ſiã eſſe nomẽ dñi.4.literarũ.Adhuc tñ viderer
ſceler꜡ arguẽd⁹:ſi quãdã aliã rõnẽ legẽtib⁹ dimit
terẽ occultatã.Eſt enĩ ita fortis ⁊ valida vt oẽm
vulpeculã exterminet Iudaicã ⁊ reddat attoni=
tam.¶In qua p̃mittẽdũ eſt id qͦ a Rabi Moſ=
ſe:ben:Maimon:in libro directiõis perplexoꝝ
quẽ ipſi vocãt more haneuokim.i.vj.prime par
tis capitulo:taliter dictũ eſt.Oĩa noĩa creatoris
inuẽta in libris oĩbus deriuata ſunt ab operi=
bus.et h̃ minime latet preter vnum nomẽ qͦ ẽ
Iod/He/Uau:He.et eſt nomẽ appropriatũ cre=
atori altiſſimo.et propter hoc vocat̃ Sem hã=
meforas.i.nomen expoſitum.Hoc eſt dicere ꝙ
ipſum eſt ſignificans vel oſtendẽs ſubſtantiã cre
atoris et quidditatẽ eius:oſtẽſiõe vel ſignificati=
one p̃fecta et manifeſta.In q̃ nõ eſt equocatio ne
q; mixtura.i.nihil eſt quod Deo cõmunicet ſiue
participet in hoc noĩe.Reliqua vero nomina ip=
ſius glorioſa ſignificant equiuoce et cũ mixtura:
eo ꝙ ſunt deriuata ab operibus ſimilib⁹ eis que
reperiuntur in nobis:ita ꝙ etiam nomen qͦ dici
tur loco Iod:He:Uau:He.i.loco nominis q̃tuor
literarũ qͦ eſt Adonai.i.dñs.deriuatũ ẽ ab hoc
verbo adon qͦ eſt dñor:et iam dict⁹ eſt angelus
Adonai:ſicut dictum eſt Geñ.xviii.a.Adonai ſi
queſo inueni gratiam in oculis tuis.⁊c.Manife=
ſtaui aũt tibi hoc in iſto verbo Adonai:quo pro
nominatur nomen creatoris:q: eſt magis appro
priatũ ſibi.i.deo altiſſimo oĩbus alijs nominib⁹
notificantibus creatorẽ.Cetera vero nomina ſi
cut Daian.i.Iudex:⁊ çadiq.i.iuſtus et Hanni.i.
gratioſus vel pius:atq; miſericors.manifeſtum
eſt vel notũ ꝙ ſunt cõmunia vel deriuatiua.No=
men aũt qͦ ſcribunt cũ Iod:He:Uau:He.neſcit̃
ſibi deriuatio nota:nec p̃ticipat in eo cũ alio.Et

non eſt dubium: qꝛ hoc nomē glorioſum qͦ non
ꝓfertur / neqꝫ pronūciatur / neqꝫ dicebatur niſi ī
ſanctuario ſicut noſti a ſacerdotibꝰ dñi ſanctifi-
catis: ꝛ ſolum in benedictione ſacerdotū. Et tūc
etiam a ſacerdote magno ꝛ in die ieiunij: glorio-
ſe ſanctificatiōis eſt. In quo nō eſt cōicatio neqꝫ
participatio inter creatorē et aliquē aliū. ꝛc. Et
breuiter dico ꝙ celſitudo ꝛ excellentia iſtius no-
minis / ideo reputatur tanta ꝛ cauet̄ ne loquatur
aliquis per ipſum cautela magna ꝛ terribili: qꝛ
ſignificat ſubſtantiā eſſentiāqꝫ creatoris. Ita ꝙ
nō cōicat cū eo aliqua creaturarū in ſignificatio
ne illa: ſicut dixerunt magiſtri noſtri in perſona
ſcꝫ dei. Nomē meū vnicū vel appropriatum mi
hi. Reliqua vero noīa oīa ſignificant qualitates
ꝛc. Cūqꝫ multiplicata fuerunt huiuſcemodi noīa
creatoris ab eius operibus deriuata: tranſire fe-
cerunt ſup cor aliquorū filiorū Adā: qͦ ipſe habet
multas qualitates: ſcđꝫ multitudinē operū a qui-
bus illa nomina deriuant̄. Et propter hoc ꝓmi-
ſit dare hominibus intellectuꝫ: q̄ remoueret ab
eis huiuſcemodi errorē. Et dixit zach. 14. c. In
die illa erit dñs vnꝰ et nomen eius vnū. Uult di-
cere ꝙ ſicut ipſe deus eſt vnꝰ ſic vocabit̄ tūc no-
mine vno tm̄: qͦ ſignificat ſubſtantiā eiꝰ vel eſſē
tiam tm̄: abſqꝫ deriuatione ab aliqua actiōe. Di-
ctum eſt aūt in Paraquim. i. diſtinctiōibus Rabi
Eliezer. Cū adhuc nō erat creatus mundus: erat
Deus ſanctꝰ et benedictꝰ ꝛ nomē eius tm̄. Ani-
maduerte quō euidenter oſtēdit ꝙ omīa iſta dei
noīa deriuata / nouiter ſunt inuenta poſt creatio
nē mūdi. Et hoc certū eſt ꝙ oīa denoīant̄ ab ali
quibus operibus inuētis in mundo. Sed cum tu
animaduertes dei eſſentiam ab omni operatio-
ne expoliatam: nullatenus erit ei nomen deriua
tum. ſed vnuꝫ tantū modo nomen ſtatutum ad
ſignificandū eſſentiā eius. Nullum aūt nomē eſt
apͦ nos qͦ nō ſit deriuatū: ꝑter יהוה Iod / He:
Uau: He: qͦ eſt Sem hāmeforas. i. nomen expo
ſitū abſolute. Nec aliud credas ꝙ iſtud: neqꝫ trā
ſeant per cor tuum vanitates ſcribentiū breuia:
et ea q̄ forte audiſti ab eis vel inueniſti in libris
eorū vaniſſimis delirantium qui nomina quedā
cōpoſuerūt: nihil oīno ſignificantia. Uocātqꝫ il-
la nomina: ꝛ dicunt ꝙ multa ſanctitas atqꝫ mū-
dicia eſt neceſſaria ad hoc vt habeant effectū. Et
ꝙ poſſibile eſt homini miracula facere cum eis.
Non cōuenit aūt homini prudenti audire huiuſ-
cemodi vanitates ꝛ inſanias: nedū credere. Nec
eſt aliquod aliud nomen qͦ vocet̄ Sem hāmefo
ras niſi hoc nomen glorioſum filius quatuor li-
terarum. qͦ nō legitur cū literis ſuis. Manifeſte
aūt et cū expoſitione dixerunt in libro qui dicit̄
Cifre. Numeri. v. g. Sic benedicetis filijs Iſra-
el: Sic in ligua iſta. Sic. Cuꝫ Sem hāmeforas.
Dicebat̄ aūt in ſanctuario ſicut ſcriptū eſt. In ci
uitate vero ſcđm ꝙ pronūciatur. Hoc eſt: pro eo
dicebatur Adonai. Dictum eſt quoqꝫ ī Talmud
Sic benedicetis: cū Sem hāmeforas. vel cū ꝓ-
nūciatione eius. Docet quid ſit dicēdū: qͦ ait. Et

ponire vel nominate nomen meū vnicū. ſ. mihi.
Ecce expoſitū eſt tibi: ꝙ Sem hāmeforas: ē iſtͦ
nomen quatuor literarū. Et ꝙ ipſum ſoluꝫ ſigni-
ficat ꝛ oſtendit eſſentiā creatoris: abſqꝫ mixtura
et ſignificatione altera. Et ideo dixerūt magiſtri
ſcꝫ / nomen meū vnicum mihi. Hec Rabi Moi.
¶ Perfecte ſuperiꝰ eſt probatum Meſſiam eſſe
dei nomen tetragramaton: ac ſic eſt oſtēſum ve-
rum eſſe de ipſo: qͦ dicit apl's ad Philip. ij. b. De
us inq̄t illū exaltauit et donauit illi nomē qͦ ē ſu
per omne nomen. Tū adhuc quedā ſunt dicenda
relatione digniſſima: ꝙ Meſſias eſt deus: qͦ to-
tum optime nobis oſtendit iterū: vbi de Meſſia
ꝑ Micheā prophetā. v. b. hoc modo dicit̄. Et tu
Betlehē Effrata: paruus ad eſſendū in milibus
Iuda. Ex te mihi egredietur ad eſſendum: domi
nator in Iſrael. Et egreſſus vel egreſſiones eius
ante dies ſeculi. Ex te mihi. ꝛc. Interpretatus ē
Ionatas. Ex te corā me vel ex ꝑte mea / egredie
tur Meſſias. ¶ Nota ꝙ ſicut egreſſus Meſſie de
Betlehē oſtendit nobis eius humanitatem. Sic
egreſſus ipſius ante dies ſeculi innuit nobis ſuā
diuinitatē. Ante dies eteni ſeculi. i. ante tp̄s ni-
hil erat vnde Meſſias poſſet egredi niſi Deus.
Item nota ꝙ egreſſus in plurali numero eſt hoc
loco in Hebraico cū dicit̄. Et egreſſus eius ante
dies ſeculi. Per qͦ datur forſan intelligi: ꝙ Xp̄s
ſiue Meſſias non ſemel egreſſus eſt et egredi de
ſijt. Sed eſt egreſſus eius a patre eternus ꝛ inter
ruptus ſcđm diuinitatē. ¶ Hāc rurſuꝫ auctorita
tem. ſ. Et tu Bethleē. ꝛc. Michee. v. b. Rabi Se-
lomo exponens ait. Et tu Betlehē Effrata de q̄
egreſſus eſt Dauid: ſicut dictū eſt. 1. Reg. 17. g. Fi
lius ſum ſerui tui Iſai Betlehemitis. Betlehem
quoqꝫ vocata eſt Effrat. ſicut dictum eſt Geñ.
48. d. In via Effrath. ipſa eſt Betlehem. Par-
uus ad eſſendū in milibus Iuda. hoc eſt. Dignū
erat vt eſſes paruus in milibus Iuda ꝓpter ſta-
tiūculū Rut Moabitidis qͦ fuit in te. Ex te mi-
hi egredietur Meſſias filius Dauid. Et ita eſt ip
ſe dicēs. p̄s. cxvij. Lapidē reprobauerunt edifi-
cantes: fuit in capite anguli. ꝛc. Sicqꝫ tranſtulit
Ionatas. Ex te ex ꝑte mea egredief Meſſias: ꝛ
egreſſus eius ante dies ſeculi: ſicut dictū eſt. p̄s.
71. Ante ſolem Innon. i. filiatus / nomē eius. Et
ſic tranſtulit Ionatas. Et nomen eius dictuꝫ eſt
ante dies ſeculi. Sequit̄. Propter hoc dabit eos
vſqꝫ in tempus quo ꝑturiēs parturit. Rabini no-
ſtri dixerunt hinc haberi filiuꝫ Dauid. i. Meſſiā
non fuiſſe euēturū donec regnū neq̄. i. Romanū
imperaſſet ſup totum mundū nouē mēſibꝰ. Scri
ptura vero hec myſtica eſt. Hec Ra. Se. Et nota
ꝙ iſte Rabi ſatis bene et fideliter expoſuit hec
verba de Chriſto: qͦ rariſſime facit: excepto ꝙ
hoc qͦ ibi dictū eſt de Chriſto. Et egreſſus eius
ante dies ſeculi: vult ipſe intelligi de noīe Chri-
ſti tm̄. vbi ipſe dicit ſupra. Et nomen eiꝰ dictum
eſt ante dies ſeculi. Nos vero nullatenus receda
mus a veritate textus: ne recutiamus id qͦ dicit
de nomine: videlicet / Innon: qͦ ante ſolem fuit

Messiah est Deus

nomen Meſſie: qđ eſt filiatus latine. perinde eſt ꝙ iſte probat. ſ. nomen Meſſie Innon. i. filiatum fuiſſe ante ſolem: et ante dies ſeculi. ꝙ ante dies ſeculi Meſſiã fuiſſe filiũ dei. ¶ Porro ꝙ ſm alios hoc nomen Meſſie qđ eſt Innon. interpretatur/ filiabit latine. Qꝛ ipſe filiaturꝰ eſt oẽs mortuos de puluere terre: vt infra dicet. Plurimum valde facit ꝓ hoc qđ hic intendimus. Si ei Meſſias ſeu Chriſtus dei filius verus deus non eſſet quõ de puluere terre poſſet oĩs mortuos filiare id eſt reſuſcitare. Hec eni ſibi/ niſi Deꝰ eſſet/ attribuere: nihil aliud eſſet ꝙ̃ precipitate mẽtis inſania. ¶ Quare aũt Meſſias Innon. i. filiabit ante ſolẽ. vocatus ſit. habetur in Medras Tehilli ſup ps. 92. vbi dicitur. Paratus thronus tuus ex tunc a ſeculo tu es. Rex Meſſias eſt vnum de ſeptẽ rebus q̃ aſcenderunt ſup ꝓpoſito ante creationẽ ſeculi: ſicut dictum eſt in ps. lxxj. Ante ſolem Innon fuit nomen eius: qꝛ futurum eſt vt ipſe Jannin. i. filiet. ſ. naſci faciat oẽs dormientes pulueris. i. in puluere. ¶ Itẽ legitur Iſa. ix. Puer vel infans natus eſt nobis: filiꝰ datꝰ eſt nobis. Et erit ꝑncipatus ſup humerum eius. ꝛ vocabit nomẽ eius/ admirabilis/ cõſiliarius/ deus fortꝫ: pr̃ ſempiternꝰ: vel pr̃ ſempiternitatis: ꝑnceps pax vl' ꝑnceps pacis: ad multiplicãdũ pricipatũ: ꝛ pacis non erit finis. Quapropter probat Meſſiam eſſe deũ. Judei vero moderni male legẽdo ꝛ falſo pũctando ſupra vbi dicitur. Et vocabitur nomẽ eiꝰ legũt/ Et vocabit nomẽ eiꝰ. ¶ Notandum autez ꝙ apud Hebreos ꝛ Arabes (quẽadmodũ in vulgari noſtro) nõ eſt diuerſitas caſuum. Et hinc eſt ꝙ Rabi Selomo quẽ alij Judei nr̃i tẽporis oẽs ſequũtur. quatenꝰ fidei nr̃e huiꝰ auctoritatis teſtimoniũ ſubtrahatur: exponit predicta de rege Ezechia ſic. Uaiqra ſemo: ꝛ vocauit nomẽ eiꝰ. ſ. Ezechie/ deus ſanctus ꝛ benedictꝰ: qui eſt mirabilis cõſiliarius. el. i. Deus fortis: pater eternus. Uocauit inq̃ nomen Ezech. principẽ pacem vel principẽ pacis. Sicqꝫ addẽdo ex proprijs ꝛ nomina hec: ab inuicẽ ſeparando/ facit prima ſex nomina nominatiui caſus. deo attribuendo: ꝛ duo vltima accuſatiui Ezechie imponendo. ¶ Nos vero nihil addẽtes/ nihilqꝫ ibi reuoluẽtes. infantem iſtum natum ꝛ filiũ datũ/ dicimꝰ eſſe Meſſiã. Quẽ quidẽ ſpũs ille ſanctus de quo dicit Dauid 2. Reg. 23. a. Spiritus dei locutus eſt in me: ꝛ ſermo vel dictio eius ꝑ linguam meã. Uocauit per Iſaiam nomẽ eius. h' eſt Meſſie: mirabilẽ: cõſiliarium deũ. ꝛc. Hoc aũt optime fulcit ꝛ fraudulẽtia predicte vulpecule vehemẽter excluditur: per id qđ habet ſuperius. §. Legitur et. vbi ꝓbat i expoſitione Eka Rabeti. i. ſup expoſitionẽ planctꝰ Hiere. ꝙ deus vocatur pax: vbi taliter ſcriptum eſt. Rabi Joce Galileus dicit. Etiã nomẽ Meſſie vocatum eſt Salom. i. pax. ſicut dictũ eſt Iſa. 9. c. Abaad pater eternꝰ vel pater eternitatis. ſar ſalom: princeps pax. ¶ Adhuc in Bereſſit Raba hoc modo ſcriptum eſt. Et dixit Pharao ad Joſeph. ꝛc. Poſtea ſubditur Soph. iij. c. Qꝛ tũc vertam ad populos labium electum/ vel politũ vel limatũ/ vel mundatũ ad inuocandũ oẽs nomen dñi: vel in noĩe dñi: ꝛ ad colendũ eũ humero vno. ꝛc. Non eſt autem nomẽ dñi dictũ hic: niſi rex Meſſias: ſicut dictũ eſt Iſa. 30. e. Ecce nomen dñi veniẽs de lõge. ꝛc. Et cur dictum eſt ſupra. ſ. et colẽt eum vel ſeruiẽt ei humero vno. Idcirco qꝛ erit principatum ſup humerũ eius. Huc vſqꝫ traditio. Per iſtã traditionẽ oſtẽditur dicta verba Iſa. dicta eſſe de Meſſia. Idẽ facit quoqꝫ targum. i. tranſlatio caldaica que predicta Iſa. verba trãſferendo ꝛ exponendo dicit. Dixit ꝓpheta domui Dauid. Qꝛ infans natus eſt nobis: filius datus eſt nobis. Et recipiet ſup ſe legẽ ad ſeruandũ ea. Et vocabitur nomen eius Mingodem. i. ex ꝑte vel de ante mirabilis cõſilio: deus fortis ꝑſtans vel ꝑmanens in ſecula ſeculorum Meſſias in cuiꝰ diebus pax multiplicabit ſuper nos. Huc vſqꝫ targum. Si aũt querant eo ꝙ dictum eſt. Et vocabitur nomẽ eius ex parte mirabilis. ꝛc. Ex parte cuius vocaret nomẽ Meſſie. Reſpondeat vt iam dictum eſt: ꝙ ex parte ſpiritus ſancti: qui per iſtum prophetã ꝛ per alios locutus eſt. Uel de ante. i. anteq̃ naſceret. Juxta illud ps. Ante ſolẽ Innon nomẽ eius. ¶ Preterea non eſt pretermittẽdũ ꝙ propheta poſuit iſtã literã. mem: in predicta auctoritate Iſaie clauſã ĩ medio dictiõis ꝯtra naturã Hebraicarũ ſcripturarũ: vbi dicit לםרבה המשרה Lemarbeh hamiſſera. i. ad multiplicãdũ pricipatũ. Igit cũ ꝓpha poſitis antedictis. 8. Meſſie noibꝰ q̃ ſunt/ Admirabilis/ conſiliarius/ deus fortis. ꝛc. In fine omniũ poſuit in medio dictionis/ mem/ literam clauſam cõtra naturã ſcribẽdi. manifeſtũ eſt ipſum ꝑ h' a prudẽtibꝰ voluiſſe intelligi ꝛ occultũ ab impijs fieri: ꝙ verbũ dei Chriſtus ſiue Meſſias infans nobis natus et filius datus: naſciturus erat de virgine clauſa: cõtra morẽ ꝛ naturam naſcendi. ¶ Itaqꝫ in libro Sabat in Pereq Habone. c. taliter ſcriptũ eſt. Mem: litera clauſa. verbum clauſuz/ vel rem clauſam inſinuat. ¶ Porro per hoc ꝙ/ Mem/ huiuſcemodi clauſa apud Judeos/ in numero/ ſexcẽtos ſignificat. Procul dubio monſtrat ꝙ a tẽpore iſtius prophetie vſqꝫ ad natiuitatẽ Meſſie: ſexcenti eſſent anni. qđ rei poſtmodũ probauit euentus. ¶ Hec quidẽ prophetia. ſcilꝫ infans natus eſt nobis. ꝛc. Iſa. ix. c. egreſſa eſt ex ore Iſaie. Eodez vtiqꝫ tẽpore quo dixit. Ecce alma ꝯcipiet. Iſa. vij. c. Satis quippe ſunt ambe in vno eodẽqꝫ ſenſu vel cõtextu. ſ. anno. 4. Achaz. ſicut oſtendit Rabi Selomo ſuper Iſa. hoc mõ. Ecce Alma vxor mea. ſ. vxor Iſaie concipiet hoc anno. Et erat annus quartꝰ Achaz. ꝛc. Cũ predictꝰ Rabi vt ꝯſuetudo eiꝰ eſt fraudulenter exponat: tħs tñ bene ponit. et hoc colligitur ex. xv. quarti Reg. ¶ Qualit' fuerũt anni dicti ab egreſſu ꝓphetie ex ore Iſaie vſqꝫ ad natiuitatẽ: ſic ꝙ aliquis Judeorũ nõ poterit amplius cõuenienter reſiſtere: patebit infra. Achaz igitur regnauit. xvj. annis. vt habetur. iiij. Regũ

filiatur Messiah יכון
Rab
Jsa. 9
Rab Schlomo depravator loci Jsaia
Solvit
Rab:
Targum Jsa. 9
ם clausum
Rab

Meſſiah eſt Deus

xv.a.Ezechias.29.annis.iiij.Reg.16.a. Manaſ-
ſes.55.annis.Ex.18.a. Amon.11.annis.Ex. 21.
a. Joſia.31.anno.Ex.21. e. Joathaz trib9 mẽſi-
b9.Ex.22.a.Joaqim.xj. ãnis.Ex.23.e.Joachi
tribus menſibus.Ex.xxiij.g.Sedechias.xj. ãnis
Ex.iiij.Reg.xxiiij.e.Sũma.151.anni ꝛ dimidi9
A quarto itaqꝫ ãno Achaz excluſiue vſqꝫ ad.xj.
Sedechie incluſiue:regnauerũt reges Judeoꝛũ
clj. et dimidio.Deinde ab.xj. anno Sedechie q̇
fuit.xix.annus Nabuchodoſoꝛ:vt habet ex vlti-
mo Hiere.capitulo circa pͥcipiũ. Regnauit Na
buchodonoſoꝛ.xxvj.annis. Fili9vero eius Euil
merodach.xxiij.ãnis:vtꝫ.capitulo.iij.pͥme par-
tis.§.Judei vero.oſtenſum eſt. Balthaſar aũt tri
bus annis.Darius duobus annis. Cirus.30.an-
nis.Aſſuerus.14.annis.Dari9 in ſexto anno re-
gni ſui cõſumauit tẽplum:qđ poſtea durauit qua-
dringẽtis annis ꝛ.xx.Hij additi ſupꝛadictis.clj.
atqꝫ dimidio.q̇bus a quarto anno Achaz vt pꝛe
dictum eſt:regnauerũt reges Judeoꝛũ. Et. ciiij.
annis quibus poſt Sedechiam regnauit Nabu-
chodonoſoꝛ ꝛ reliqui reges gẽtium faciũt annos
dc.lxxv.ꝛ dimidium.De iſta vero ſumma cũ dẽ-
pti fuerint.xlij.anni.qui fuerunt a paſſiõe dñi no
ſtri Jeſu Chꝛiſti : vſqꝫ ad deſtructionẽ Hieruſalẽ
et templi:vt dicit glo.ſup illud Mat.xxiiij.a.Nõ
reliquetur lapis ſuper lapidẽ.ꝛc.Et alia gloſa ſu
per illud/aſcende calue.ꝛc.iiij.Reg.11.g. Rema-
nebũt inde.dc.xxxiij.anni et dimidi9. De quoꝛũ
annoꝛũ ſumma:diminutis annis.33. et dimidio.
quibus dñs nr̄ Jeſus Chꝛiſtus vixit.reſtant anni
dc.et ita fuerũt.dc.ꝯpleti:quos litera mem/clau
ſa/ſepius dicta/ſignificat ab eo.ſ.tẽpoꝛe quo ſu-
pꝛadicta ꝓphetia.i.Ecce aalma cõcipiet ꝛ par-
uulus dat9 eſt nobis. ꝛc. pꝛolata eſt. Fuit q̇ppe
infans ille.ſ.Chꝛiſt9/admirabilis natiuitate/cõ-
ſiliarius pꝛedicatione:deus in miraculoꝛũ ope-
ratione:foꝛtis in paſſiõe ꝛ perſecutiõe: pater fu-
turi ſeculi/reſurrectiõe.pꝛinceps pacis in aſcen-
ſione ac ſpiritusſancti miſſiõe. ¶ Ubi enim dicit
ſupꝛa infans natus eſt nobis/oſtẽditur humani-
tatẽ a beata virgine ſumptã.Cuꝫ aũt dicit. Fili9
datus eſt nobis:oſtẽditur filiũ dei a patre datuꝫ
pꝛo redemptiõe ꝛ ſalute i eo credẽtib9 tribuẽda.
Latẽter eni loquebãtur pꝛophete ꝛ alij : ne illis
qui tũc tẽpoꝛis hoies ꝛ mulieres ꝓ dijs colerẽt:
vt Jouẽ ꝛ Venerẽ/Saturnũ atqꝫ Junonẽ ſcãda
lum augmẽtarẽt.¶ Reuertẽdũ quidẽ eſt ad pꝛo-
poſitum ꝓbãdo Meſſiã eẽ faciẽ dei. De cui9 ma-
teria ſic pꝛoſequẽdũ eſt. Malach. iii.a. Ecce ego
mittẽs nũcium meum vel angelũ meum:ꝛ ſcopa
bit vel parabit viã faciei mee.et ſubito veniet ad
tẽplũ ſuũ Hadon.i.ille dñs quẽ vos querẽtes et
nũcius vel angelus Berit.i.pacti quẽ vos volen
tes:ecce venit:dixit dñs ſabaot.i.exercituuꝫ.Et
quis mẽſurãs vel calcãs vel ſufferẽs vel guber-
nans diem aduẽtus eius? Et quis ſtans in oſten
ſione ſua vel cum ſe oſtẽdet? Qm̃ ipſe ſicut ignis
cõflãs ꝛ ſicut Boꝛit fullonũ. Nota ꝙ Boꝛit eſt q̃-
dam herba cum qua fullones lauãt pãnos:q̇ lin-
gua arabica dicit Gazul. ¶ Dixit Rabi Moiſes
Ben/Maimon/in Halakot.i.ſentẽtijs.Melaki
id eſt,regũ. Jn diebus regis Meſſie ꝑ ſpiritũ ſan
ctum qui req̇eſcet ſuꝑ eũ/geneaolizabũtur Jſra-
el ſuꝑ os eius.ſicut dictũ eſt Malach.iii.a. Ecce
ego mittẽs nũciũ meũ. ꝛc. Nota ꝙ per hoc pꝛo-
batur:ꝙ pꝛemiſſa Malachie verba dicta ſunt de
Meſſia.¶ Qꝫ Meſſias ſit facies dñi dei exerci-
tuũ:habet ꝑ Rabi Moſſe Hadarſan ſuꝑ Geñ.22
b.vbi dicit. Jn die tertio ꝛ leuauit Abꝛahã ocu-
los ſuos:hoc eſt qđ ſcriptum eſt Oſee.vj.b. Viui
ficabit nos a duobus diebus vel poſt duos dies:
in die tertio ſuſcitabit vel eriget nos: et viuem9
coꝛam eo vel ad faciẽ eius.Et ſciemus vt ſequa-
mur ad cognoſcẽdum dñm. Poſtea ſubditur.Vi-
uificabit nos poſt duos dies. Jn die tertio viuifi
cabit nos:ꝛ viuemus ad faciẽ eius:q̃ eſt rex Meſ
ſias:ſicut dictum eſt. ps. 79.d.g. Dñe Deus ex-
ercituum cõuerte nos:oſtẽde faciẽ tuã ꝛ ſaluabi-
mur. ¶ De iſta etiã dei facie:legitur in Bereſſit
qetanna.i.ſuꝑ Geñ.3.g.vbi de Adã ſcriptũ ẽ.Et
emiſit eũ dñs de hoꝛto vel de paradiſo volupta-
tis.Dixit Rabi Namia.Emiſſus fuit Adã de pa
radiſo in iſto ſeculo:ſed in futuro ſeculo nõ emit-
tetur.Juuatur aũt dictum Rabi Namia huiuſce
modi per hoc qđ ſcriptũ eſt ps.16.g: Ego ꝑ iuſti
ciã vel in'iuſtitia cõtemplaboꝛ faciẽ tuam: ſatia-
boꝛ cum euigilauerit vel cum ſurrexerit temuna
theca.i.foꝛma/vel figura/vel imago/vel ſimili-
tudo tua.Jn hoꝛa illa ego iuſtificabo eũ.i. Adã
ab illa ſentẽtia.Dixit Dauid Deo ſancto ꝛ bene-
dicto.Et in illa hoꝛa qua euigilabit vel reſurget
ille qui eſt in ſimilitudine tua/ ſatiaboꝛ ꝛ in iuſti-
cia cõtemplaboꝛ faciẽ tuã.Glo.Ra.Se.Cõtem-
plaboꝛ faciẽ tuam:ſicut dictum eſt Jſa.lij.c. Oꝛ
oculo ad oculum videbũt quando moꝛabitur vl'
inhabitabit dñs ſion/vel ſedebit. Jdem i targũ.
Quia oculis ſuis videbũt virtutẽ vel foꝛtitudinẽ
ſuam quam faciet dñs quando ſedebit vel moꝛa
bitur deitas eius in ſion. Nota ꝙ capitulo tertio
iſtius partis.§.His quoqꝫ pꝛobabitur:ꝙ verbum
dei et facies dei idẽ eſt:quapꝛopter cõcluditur:et
per ea q̃ ſuperius dicta ſunt/ Meſſiam eſſe faciẽ
et verbum Dei.

¶ Capitulum ſecundum. Adhuc ꝙ Meſſias.i.
Chꝛiſtus eſt Deus.

L Icet in pꝛecedẽti capitulo opti-
me ſit pꝛobatum Meſſiã eẽ deũ
et ipſum vocari noie dei tetra-
gramaton.i.quatuoꝛ literarum:
nihilomin9(deo dãte)in iſto ca-
pitulo iterũ Meſſiã eſſe deũ ſuf-
ficienter pꝛobabitur. ¶ Jn pe-
req/Heleq.a.dixit Rabi Johãnan. Quid eſt qđ
ſcriptũ eſt zacha.c. Vidi noctẽ:ꝛ ecce vir equitãs
ſuper equũ ruffum vel ſanguineũ:ꝛ ipſe erat ſtãs
inter mutos q̇ erãt i cõualle. Et poſt eũ equi ru-
bei varii ꝛ albi:vidi noctẽ. Voluit Deus ſanctus
et benedictus cõuertere totũ mundũ in noctem
Et ecce vir equitans ſuꝑ equũ rubeũ. non eſt vir

BLB Badiſche Landesbibliothek Karlsruhe